

RS AU § 201 Klimatanpassningsplan för Gotland

Ärendenummer: RS 2023/1368

Arbetsutskottets förslag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Plan Klimatanpassning för Gotland antas.
- Regionstyrelseförvaltningen får i uppdrag att återkomma med planering och process för nästa steg i Klimatanpassningsplanen med fokus på hela Gotland, torra och värmebölja.
- Regionstyrelseförvaltningen får i uppdrag att återkomma med hur arbetet med klimatanpassningsplanen ska implementeras, organiseras och följas upp.

Sammanfattning

Forskning visar att det är otvetydigt att mänsklig aktivitet genom utsläpp av växthusgaser har värmt upp hav, land och atmosfär, vilket i sin tur har orsakat förändrade förutsättningar på jorden i mycket snabb takt. Konkret innebär dessa klimatförändringar stora konsekvenser för Gotland och alla som lever, bor eller verkar på ön, idag och i framtiden. Klimatförändringarna väntas accelerera under kommande år och kustregioner är särskilt drabbade.

Region Gotland har en lagstadgad skyldighet att ta klimatförändringar i beaktande i samhällsbyggnadsprocessen. Som en del av framtagandet av den nya översiktsplanen upphandlades därför SMHI för att ta fram Region Gotlands klimatanpassningsplan i samverkan med nyckelfunktioner inom tjänstemannaorganisationen och politiken. Arbetet har utgått från de forskningsbaserade klimatscenarier som Gotland står inför och de efterföljande klimatkonsekvenser som Plan- och bygglagen kräver att Region Gotland tar i beaktande i samhällsbyggnadsprocessen – skyfall, havsnivåhöjningar och erosion.

Klimatanpassningsplanen innehåller en övergripande bild av hur Gotlands klimat kommer att förändras och hur samhället kommer påverkas. Planen innehåller också konkreta klimatanpassningsåtgärder, som Region Gotland behöver genomföra över tid för att säkerställa en trygg samhällsutveckling. Genom klimatanpassningsplanen ska Region Gotland alltså förbereda både den befintliga och planerade bebyggelsen för effekterna av den pågående klimatförändringen. Syftet är att skydda människor, natur, kultur och ekonomiska intressen från de negativa konsekvenser som klimatförändringarna tveklöst innebär för Gotland. Åtgärderna fokuserar på klimatanpassningen av Region Gotlands egen verksamhet och egna fastigheter, då juridiken fastslår att det är den enskilde fastighetsägaren som har klimatanpassningsansvaret. Planen belyser därför också att Region Gotland har en mycket viktig roll i att utbilda,

kommunicera, tillhandahålla rådgivning och stöd om klimatanpassning till hela samhället och alla som bor, lever och verkar på ön.

Klimatanpassning är kostnadsdrivande och många av de föreslagna åtgärderna i planen faller inom den högre kostnadskategorin. Samtidigt är det tydligt att kostnaden för klimatanpassningsåtgärder i förebyggande skeden i de allra flesta fall är betydligt billigare i ett längre perspektiv, jämfört med att ta kostnaderna för klimatkonsekvenserna i efterhand. Klimatförändringarna slår mot hela samhällsbyggnadsprocessen och dess förutsättningar och åtgärderna i planen syftar till att på ett helhetligt sätt arbeta proaktivt för en trygg och hållbar samhällsbyggnadsprocess på Gotland och efterlevnad av de lagkrav som finns.

Finansiering av åtgärderna i planen kommer belasta både linjeverksamheten, kräva nya äskanden av medel från Region Gotland och även sökas via externa finansörer. De åtgärdsförslag som planen innehåller innebär inga direkta ekonomiska åtaganden för regionen. Åtgärder som ska genomföras kommer att behöva ordna med finansiering via den ordinarie budgetprocessen eller via externa medel. Planen slår också fast vikten av det kommer till stånd en struktur för genomförande och uppföljning av planen och dess åtgärdsförslag. Lämplig utformning av denna genomförandemodell ska utredas och beslutas om vid ett senare tillfälle efter att planen antagits.

Inom klimatanpassningsplanen samlas också åtgärder som, förutom att minska klimatriskerna, också har positiva effekter på den gotländska livsmiljön. Ett exempel är förgröning av samhället, som i sin tur förbättrar ljudmiljön, hälsa- och välbefinnande för gotlänningarna, stärker de estetiska värdena i samhället, förbättrar luftkvaliteten, skapar värmereglering och ger sociala värden för boende, besökare och företagare. Klimatanpassning är därför, bortom att vara avgörande för proaktiv risk- och krishantering, ett viktigt verktyg för att aktivt och konkret arbeta mot flera av målen i Vårt Gotland 2040, genomförandeprogrammen och regionfullmäktiges prioriteringar för mandatperioden.

Det är styrgruppen för översiktsplanen som beslutat om den politiska gången för klimatanpassningsplanen – där regionstyrelsen är det beslutande organet, medan miljö- och byggnämnden och tekniska nämnden hanterar planen som ett informationsärende. Klimatanpassningsplanen kommer sedan tas vidare till regionfullmäktige för antagande. Region Gotlands klimatanpassningsplan hanteras i detta skede som ett underlag till kommande översiktsplan, men det är viktigt att klimatanpassningsfrågan framgent får en hemvist som inte är direkt kopplad till översiktsplaneprocessen.

Bedömning

Klimatanpassning är en avgörande fråga för att säkerställa att Gotland är en trygg och attraktiv plats att bo, leva och verka på. En antagen plan som förtydligar scenarios, riskområden och även konkreta åtgärder är i sin tur

avgörande för att Region Gotland ska kunna påbörja arbetet på ett effektivt och strukturerat sätt.

I klimatanpassningsplanen, som utgår från kraven i PBL i relation till klimatrisker, saknas den för Gotland viktiga aspekterna torka och värme. För att klimatanpassningsplanen med de åtgärder som den genererar, ska bli så komplett som möjligt, finns det behov av att komplettera planen med dessa klimatfaktorer.

Det är också viktigt att belysa att det är avgörande för ett konkurrenskraftigt, tryggt och attraktivt Gotland att Region Gotland förutom att klimatanpassa också agerar kraftfullt för att snabbt och radikalt minska utsläppen av växthusgaser från den egna och den upphandlande verksamheten, som är del i att skapa klimatförändringarna.

Regionstyrelseförvaltningen anser att föreliggande klimatanpassningsplan för Gotland utgör en bra plattform för det fortsatta arbetet med klimatanpassning och föreslår regionstyrelsen att godkänna planen för slutligt antagande i regionfullmäktige.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/rättsligt perspektiv

Det finns tydliga lagkrav som styr Region Gotlands behov av klimatanpassning och beaktande av klimatrisker. Dessa måste hanteras på ett mer sammantaget sätt i organisationen i allmänhet och i samhällsbyggnadsprocessen i synnerhet. Klimatanpassningsplanen är en viktig pusselbit för att säkerställa att Region Gotland agerar lagenligt i frågan.

2. Ekonomiskt perspektiv

Klimatanpassning är mycket kostnadsdrivande, samtidigt visar internationell och nationell erfarenhet att proaktivt arbete är betydligt mer kostnadseffektivt än att hantera katastrofer när de uppstår utan förberedelser. Klimatanpassning kommer påverka Region Gotlands budget i allt större omfattning under kommande år. Genom klimatanpassningsplanen som stöd kan organisationen prioritera, planera, samordna och jobba långsiktigt och strategiskt med klimatanpassning – vilket är ett betydligt mer kostnadseffektivt angreppssätt än alternativet.

3. Barnperspektiv

Klimatanpassning är en ödesfråga för att Gotland ska vara en trygg plats för kommande generationer. Klimatanpassningen i Region Gotlands plan har ett barnperspektiv.

4. Jämställdhetsperspektiv

Klimatanpassning är könsneutralt och påverkar alla oavsett ålder, kön eller andra diskrimineringsgrunder.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

För levande och växande serviceorter runtom på Gotland krävs klimatanpassning av dem. Klimatanpassningsplanen har fokus på öns tätorter – och inkluderar därför platser inom hela Gotlands geografiska område.

6. Klimat och miljöperspektiv

Klimatomställning och klimatanpassning är avgörande för en trygg framtid och är helt centrala i klimat- och miljöperspektiven. Klimatanpassningsplanen har fokus på multifunktionella åtgärder, där bland annat förgröning är en viktig aspekt som driver uppfyllelse både av klimatomställningsmålen inom Region Gotland, likväl som klimatanpassade miljöer.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Max Sundberg Wallman, planarkitekt, samhällsbyggnadsförvaltningen, Nathalie Ahlstedt Mantel, verksamhetsutvecklare, teknikförvaltningen och Anders Lindholm, planeringsstrateg, regionstyrelseförvaltningen.

Ordförande yrkar att regionstyrelseförvaltningen ges följande uppdrag:

- Regionstyrelseförvaltningen får i uppdrag att återkomma med planering och process för nästa steg i Klimatanpassningsplanen med fokus på hela Gotland, torka och värmebölja.
- Regionstyrelseförvaltningen får i uppdrag att återkomma med hur arbetet med klimatanpassningsplanen ska implementeras, organiseras och följas upp.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelseförvaltningens förslag med eget tillägg och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Region Gotlands klimatanpassningsplan
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2023-08-28